

Besætningsmedlemmer fra nedskudt Royal Air Force fly vender tilbage efter 52 og 61 år. - et gensyn i Norsminde.

Af Kirsten Williams

På arkivet har vi en del arkivalier om besættelsesårene 1940-45. To gange har vi fået muligheden for at uddybe historien om en af de mest dramatiske episoder - nedskydningen af en engelsk jager ved Norsminde Flak i 1943. To af besætningen har besøgt arkivet, pilot Lloyd Alfred Trotter fra Australien i 1995 og navigatør Georg Thornton Jones fra England i 2004.

Royal Air force (RAF) 138. eskadrille fløj under krigen med våben og agenter til lande, der var besat, deriblandt Frankrig og Danmark. Der udførtes også et betydeligt antal flyvninger til Polens hjemmehær mellem 1941 og 1943. Flyruten gik hen over Danmark. Afstanden til Polen indebar omkring 14 times flyvetid på en rundflyvning, hvilket var på kanten af flyenes aktionsradius. Flyet var ofte af typen Halifax- et fire motorers tungt bombefly anvendt til natlige togter over besatte områder. I løbet af de to år var der kun 40-50 nætter, hvor vejrforholdene muliggjorde operationer. I september 1943 planlagde man "Operation Neon" med nedkastning af 29 faldskærmsfolk og politiske kurerer samt mængder af materiel. Seks polske piloter tog sig af nedkastningen af faldskærmsfolk, mens briterne tog sig af afleveringen af materiel.

*Halifax fire-motorers bomber fly. Jomfruflyvning i 1939, anvendt af RAF fra 1940.
Foto.Wikipedia*

Den tyske hær havde fuld opmærksomhed på leverancerne til bl.a. Polen. Der var oprettet en række luftmeldestationer i landet – deriblandt på Ennehøj i Malling Bjerge. I perioden 10.- 17. september blev fire RAF fly af typen Halifax skudt ned over Danmark. Natten mellem d. 16. og 17. styrtede JD156 brændende i havet syv kilometer ud for Norsminde.

D. 16.-17. september 1943

Version 1

Flyet lettede fra flyvestationen i Tempsford, Sydengland sidst på eftermiddagen, destinationen var ca. 30 km nordøst for Warszawa. Ombord var pilot L.A. Trotter Australien, navigatør G.T. Jones England, navigatør J.R. Bradley Australien, telegrafist H. Johnston England, skytte G.E. Snook Australien, skytte D.R. Quinliven Australien og maskinist S. Francis England. Flyvehøjden var bestemt til 1000 fod. Ved indflyvningen til Danmark var vejrudsigten tussmørke og let skyet. Da flyet nåede Jylland, var det imidlertid måneskin og klart vejr, men diset i lavere højde. Piloten fastholdt kursen, da ordren var 1000 fod. Flyet var tungt lastet med benzintanke på vingerne og midtskibs, og i øvrigt fyldt med containere til nedkastning. RAF flyet blev observeret, da oberstløjtnant Hindelmeier kredsede i området med sin natjager Messerschmidt JU88 i lavere højde og skjult af disen. I Halifax flyets store højde gjorde det let at ramme nedefra uden at blive observeret. Et par salver fra maskinkanonen og RAF flyet brød i brand. Quinliven rapporterede, at et Messerschmidt fly fløj over og ved siden af den brændende maskine, men den gjorde ikke tegn til at angribe igen. Det lykkedes piloten at manøvrere ud over havet, hvor flyet styrtede ned.

På kajen i Norsminde stod fiskerne Sigfred Pedersen, hans bror Peter Pagh Pedersen og Gunnar Gisselmann og iagttog styrtet. De fik fat i kroværtens søn Hage Sneborg Alrø og satte i Sigfreds kutter "Nina" kurs mod det brændende flyvrag

Sigfred Pedersens kutter "Nina" Foto: Privat. Beder Malling Arkiv

Efter ca. ½ times sejlads nåede de frem, flyet var allerede gået til bunds, men der flød noget gult røbestof på overfladen. Efter nogen søgen fik de reddet fire mænd ombord, der flød omkring i deres redningsveste. Sneborg Alrø er den eneste, der kunne lidt engelsk, så kommunikation var vanskelig. De forkomne og forbrændte mænd var Trotter, Jones, Quinlivon og S. Francis. Trotter havde mistet sine støvler i vandet. På kajen stod den gamle H.V. Alrø som resolut steg ud af sine træsko og gav dem til Trotter. I Norsminde kom de ind på kroen. Helga Alrø, søster til Hage, fik tændt op i komfuret, fundet tørt tøj og kaffe Fra kroen ringede Alrø til de danske myndigheder landbetjent Norman i Malling og F.M.Grønnebæk i Odder samt praktiserende læge i Malling Viggo Kelstrup. Quinlivon og Francis var medtaget, Trotter og Jones havde brandsår. Peter Pagh fortalte senere, at han så en af flyverne give hemmelige papirer til Helga ved komfuret, hvor de kom ned under brændet. Henvendelse til det danske politi betød, at de tyske myndigheder blev underrettet og dukkede op på kroen.

*Fra venstre Helga Alrø, Fru Alrø, ukendt køkkenhjælper på Norsminde kro.
Foto:Privat. Beder Malling Arkiv*

Den danske regering havde den 9. april 1940 besluttet, at Dansk politi skulle samarbejde med besættelsesmagten. Samarbejdet ophørte som bekendt, da dele af det danske politi d. 19. september 1944 blev interneret og sendt til KZ- lejren Neuengamme, blandt dem var også F.M. Grønnebæk. Alrø sagde senere, at der ikke var andre muligheder. De kunne ikke gemme besætningen, tyskerne vidste jo, at flyet var skudt ned, og der var ikke benzin til at sejle dem til Sverige. Læge Viggo Kelstrup skrev i sine erindringer "Jeg var ikke klar over, at man altså skulle have gjort noget for eksempel kørt dem til Kommunehospitalet, så de endte nok som krigsfanger. Det svipsede altså for mig og har naget mig senere. "

Version 2

16.-17. september 1943

Piloten L. Potter skriver senere – vi ved ikke hvornår- i "Special Duties Mission" detaljeret om flymissionen, nedskydningen, tilfangetagelsen og turen til Frankfurt. Tiden i fangelejren blev ikke beskrevet.

Trotter opfattede tiden inden fiskerbåden nåede frem som to timer. De var meget lettede over redningen, men kun for at opdage at tre uniformerede SS soldater stod på dækket og fortalte på gebrokket engelsk, at krigen for deres vedkommende var slut, og at de var krigsfanger. I hans beskrivelse var de landet i farvandet ud for Fredericia og bragt i land på havnen. En flok lokale var på kajen og hjalp dem i land.

Signallampe fra det nedstyrede RAF fly

To af SS folkene skubbede dem mod det oplyste hus og var sammen med dem, en stod ved døren udenfor. I køkkenet blev varmet suppe og kaffe. Det gik op for Trotter, at de ikke var blevet undersøgt, og at han stadig havde sin "overlevelsespakke" på sig. Denne rummede bl.a. tysk valuta. Han flyttede sig over til brændekomfuret og signalerede til Helga, at der var noget, han gerne ville af med. Hun løftede gryden, så han kunne slippe pakken ned i ilden.

I en udtalelse til Stiftstidende 24.7.1995 sagde Trotter, at han troede, politibetjent Grønnebæk var SS pga. den mørke uniform.

*Fra venstre Ole Kraul, Hage Sneborg Alrøe, Lloyd Trotter og F.M. Grønnebæk 1995
Foto Privat: Beder Malling Arkiv*

Om pakken i komfuret er der en version 3: Navigatøren G.T. Jones besøgte i 2004 Norsminde Kro og fortalte, at det var en klump guld, som besætningen bar, når de fløj over tysk besatte lande. Gullet kunne bruges som betaling eller bestikkelse, hvis de blev skudt ned. I interviewet angav Jones altså, at det var ham der anbragte guld i komfuret. Der er ingen beretning om, at det senere blev fundet.

Anders Bjørnvad, der udgav "De fandt en vej" i 1970, skrev i et brev til Peter Pagh Pedersen i 1965, at han var i gang med at samle oplysninger om bl.a. flystyrtet ved Norsminde. Han nævnte i brevet, at der forelå fire politirapporter dateret 17. september, som han havde fået tilladelse til at læse. Desværre gengav han ikke indholdet, blot at de er udførlige. Arkivet har henvendt sig til Rigsarkivet og håber at få tilladelse til at læse rapporterne. De er klausulerede i 75 år og frigives først i 2018.

Fangerne blev kørt til Odder Sygehus kl. 2.30 og behandlet for deres skader. Der kom en del anonyme blomsterhilsener til dem, hvilket efter sigende provokerede værnemagten. De overflyttedes efter 2 dage til tysk lazaret. Her er der også forskellige versioner. Den lokale fortælling lød på to dages ophold på Odder Sygehus. Trotter angav 2 uger, mens Jones mente, at de efter to dage blev flyttet til et andet hospital. Begge angav at de blev kørt fra Odder i ambulance på bårer, og at lokale var mødt op og puttede slik, chokolade og cigaretter under deres tæpper.

Vi har en kopi af indlæggelsen fra Odder på L.A. Trotter, hvor der står, at han både indlægges og udskrives d. 17. september. "Overføres efter værnemagtens ønske til tysk lazaret". I betragtning af deres skader er det sandsynligt, at de overflyttedes til et andet sygehus og først efter 14 dage føres med tog, først til Hamborg, så til et hospital i Frankfurt. Efterfølgende kom de i forhør på Luftwaffe interrogation Center udenfor Frankfurt.

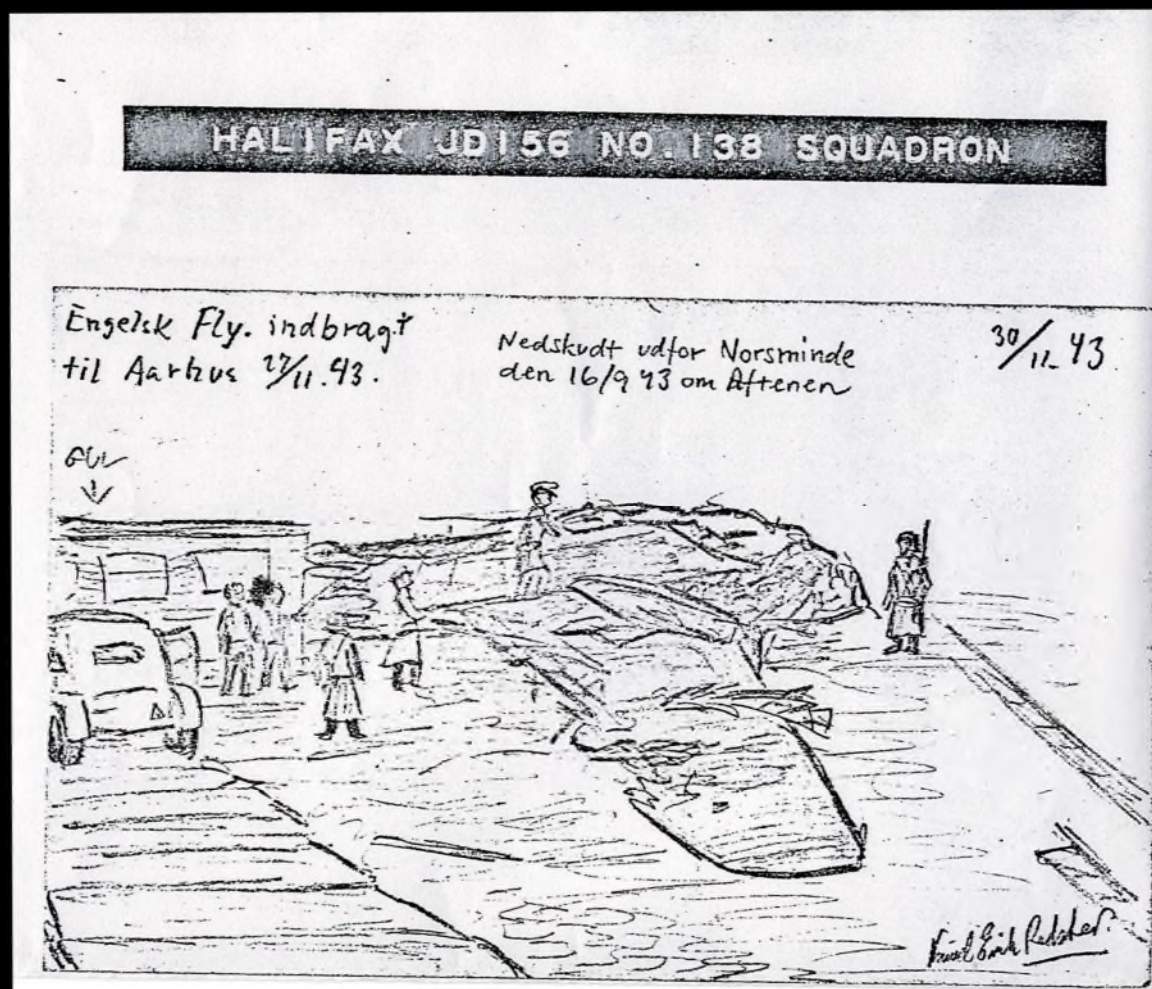
Under forhørene var tyskerne specielt interesseret i deres destination, hvor de skulle kaste deres last. Men besætningen fastholdt deres beretning om, at kun den omkomne navigatør Bradley kendte slutmålet, og at de øvrige først ville blive orienteret kort før målet. Efter forhør blev de fire besætningsmedlemmer overflyttet til fire forskellige lejre. De overlevede alle fangeskabet og vendte hjem efter krigens afslutning. Krigsfanger blev i almindelighed behandlet betydeligt bedre end andre fanger.

De omkomne besætningsmedlemmer

Liget af J.A. Bradley drev lørdag den 2. oktober i land på Helgenæs. Han blev begravet på Nordre Kirkegård i Randers og i 1945 flyttet til en mindelund samme sted. H. Johnston findes drivende i Kattegat og bragt til Frederikshavn, hvor han blev begravet den 13. november. G.E. Snook savnedes – han kan muligvis være en af de to engelske flyvere, der blev fundet i havet d. 19.9. og i oktober. De blev ikke identificeret og begravedes også Frederikshavn.

Dele af flyet blev lokaliseret og bjerget i november og derefter bragt til havnen i Aarhus ad flere omgange. Flere fra modstandsbevægelsen var aktivt beskæftiget med at undersøge allierede flystyrt. Den 30. november tog Knud Erik Redsted ud på havnen og observerede flydelene på østre kaj. Vraget var bevogtet af den tyske marine, to officerer var i gang med at undersøge maskindelene. Redsted vendte tilbage om eftermiddagen, hvor der kun var

en vagt. Han havde taget en nål med svastika mærket (hagekors) i reversen, og lod som om han var medlem af Hitlers ungdomskorps. Vagten havde ikke noget imod at vise vraget frem, desværre manglede dele af vingen hvor flyets kode- og serienummer stod. Det lykkedes Redsted at tegne vraget og omgivelser. Vagten fortalte, at skroget næste dag den 1. december skulle til Tyskland for at blive smeltet om.

Tidligere pilot Lloyd A. Trotter besøgte Norsminde kro og Egnarkivet i 1995.

Efter krigen vendte Trotter tilbage til det civile liv som tandlæge i Australien, han var da 25 år. Det blev ved at nage ham, at han ikke vidste nøjagtigt, hvor flyet styrtede ned. Som tidligere nævnt mente han, at det var omkring Fredericia. Trotter kom til Randers og

Frederikshavn i 1993 for at besøge Bradley og Johnstons grave, men var stadig uden viden om styrtets lokalisation.

Ved et tilfælde kom Ole Kraul fra Horsens Lokalkrav i forbindelse med to australske kvinder, hvis bror omkom ved et flystyrt. Ole m.fl. har skrevet "Allierede nedstyrtninger i det Østjyske område 1939-1945". Kvinderne kendte Trotter, og da Ole læste hans beskrivelse af flystyrtet, sender han en korrigeret version af positionen. "Jeg var så lykkelig for at få det at vide. Min bedste ven skytten G.E. Snook døde i styrtet."

Trotter og hans kone vendte derfor tilbage til Danmark i 1995 på 50 års dagen for krigens afslutning. De boede hos Kraul i Horsens med planlagt besøg i Norsminde.

Egnsarkivet sørgede for at L. Trotter blev sejlet ud til Norsminde Flak af Alex Møgelvang, hvor en buket RAF's farver kastes i havet med for at mindes de døde kammerater. Inden da var der frokost på Norsminde Kro, Hage S. Alrøe og L. Trotter kunne dog ikke genkende hinanden. Ingen af de tre fiskere levede længere.

Lloyd Trotter kaster Buket med RAF's farver ud på Norsminde Flak

Senere på dagen var der åbent hus på Egnsarkivet, hvor besøgende kunne møde Trotter og hans familie. Der var også gensyn med en signallygte fra styrtet. Den befinder sig nu hos en efterkommer af Peter Pagh.

Sygeplejeske Kirstine Kudsk behandlede i sin tid Trotters brandsår på Odder Sygehus.

Hun var i 1995 ikke i stand til at komme på Arkivet, men skrev et brev til ham, hvor hun takkede for den indsats de allierede flyvere ydede under krigen. Trotter skrev tilbage "at han erindrer venligheden fra personalet, især de smukke sygeplejesker som passede os. I viste barmhjertighed og forståelse for mit mandskab til trods af det evige pres fra vagterne."

Egnsarkivet udarbejdede efterfølgende en mappe med foto og beretninger, som kunne vises frem i Australien.

Fra venstre Doreen Jones, ukendt, Jason og G.T.Jones på Beder Malling Egnarkiv 2004. Foto: Privat. Beder Malling Egnarkiv

Tidligere navigatør G.T. Jones kom på et tilsvarende besøg i 2004.

G.T. Jones nåede at gennemføre 25 togter, men det 26. blev skæbnesvangert. Han var da 20 år. Jones arbejdede efter krigen som politimand i Kenya. Efter 50 år på forskellige steder i Afrika, vendte han og familien tilbage til England i 1999.

Torsdag den 16. september 2004, præcis 61 år efter styrtet, ankom Jones, hans kone Doreen, datteren Susan og barnebarnet Jason for at gense Norsminde. Senere var der reception på arkivet, hvor fremmødte havde mulighed for at tale med Jones. Navigatøren viste sig som en fremragende tegner. Han tegnede Halifax flyet, som det så ud før start. Tegningen blev bragt i avisen. Ophavsretten forhindrer os desværre i at gengive tegningen her. Den kan ses på arkivet.

Efterskrift.

Peter Pagh Pedersen, Sigfred Pedersen, Gunnar Gisselmann og Hage Sneborg Alrøe fra redningsaktionen modtog et diplom fra "Headquarters British Military Mission to Denmark, British Army of the Rhine" med tak for deres indsats.

På diplomet står: "Ved Deres indsats har De muliggjort at værdifulde mænd kunne vende

tilbage til tjeneste og fortsætte kampen for frihed”.

De blev også senere spurgt, om de ønsker kompensation for redningsaktionen. Det var ikke tilfældet, men de ville gerne vide, hvad der videre hændte de fire overlevende. Det var så først i 1995, at disse oplysninger kommer frem.

I årene 1940-1945 nedstyrtede eller nødlandede ca. 250 allierede fly her i landet.

Besætningens chance for at overleve en operationsturnus på 30 togter var ca. 50 %.

Omkring 1200 flyvere blev dræbt i Danmark, 400 taget til fange, mens ca. 100 slap videre til Sverige.

Norsminde Havn og bugten. Norsminde Flak ligger 7 km fra havnen. Foto. Privat. Beder Malling Arkiv